

Kazalište.hr

EMOTIVNO I KREATIVNO LUTKARSKO REMEK-DJELO

Gradsko kazalište lutaka Split: Siniša Novković, *Tajni život splitskih lutaka*, red. Siniša Novković



Osamdeseta obljetnica postojanja i djelovanja Gradskog kazališta lutaka u Splitu obilježena je prigodno i svečano premijerom predstave *Tajni život splitskih lutaka* u režiji Siniše Novkovića, prokušana i nagrađivana kazališna umjetnika i vrsna dramskog tekstopisca. A kako su žene od sama osnutka splitskog kazališta lutaka njegov zapažen i bitan dio u mnogim segmentima, svečanost trenutka dodatno je uzvišena i samim danom obilježavanja Međunarodnoga dana žena.

Kazalište lutaka, kao jedan od oblika predstavljačke umjetnosti, u svojim temeljima uvijek budno njeguje suptilno razotkrivanje dječje duše, a potom i skrb o njezinu unutarnju svijetu prožetu iskrenom afektivnošću i razigranom maštom. *Tajni život splitskih lutaka* raskrilio se pred malom i velikom splitskom publikom jednim prašnjavim svijetom usnulih i odbačenih lutaka iz starog i napuštenog skladišta, koje broji svoje zadnje kazališne dane i s nemirnom očekuje sudbinu Karepovca i prenamjenu fundusa u moderni salon namještaja. Ono što slijedi nakon izravna obraćanja simpatično koncipirana lika Duje Pantagane (odjenuta u tradicionalnu splitsku nošnju), kao ljetopisca koji piše novu monografiju splitskih lutkara, može se bez ostatka nazvati istinskom

lutkarskom 60-minutnom atrakcijom – vizualno i glazbeno dojmljivom promenadom lutaka koje su obilježile povijest splitskog lutkarskog kazališta od njegova osnutka davne 1945. godine.



Novković je *Tajne* smiono režirao u dva sloja: onom historiografskom koji čuva lutkarsku tradiciju od zaborava i u onom dramskom u kojem svijet lutaka ne poznaje granice. Uvodeći dva stvarna lika na scenu: mladog biznismena Marka (Franjo Đaković), „Boga i batinu“ staroga kazališnog fundusa, i lutkara Zdenka u poodmaklim godinama, zbunjena i prestrašena zbog nadolazeće promjene, jasno je naznačio prostor sukoba i straha, ali i funkcionalna dijaloška krije u sebi klicu borbe za spas odbačenih lutaka. No od neangažiranih lutaka do tihog mrmorenja i buđenja njihova nova života samo je jedan korak. Napušteni fundus ubrzo postaje malim lutkarskim forumom, pričaonicom u kojoj uspavane lutke iznova strastveno iskazuju svoju egzistenciju s mogućnošću novog susreta s nekim novim sudbinama na kazališnim daskama. Ovakvim režijskim zahvatom malog teatra u teatru pojam lutke dovodi se u korelaciju s antičkim poimanjem nje same kao metafore vrhovnog božanstva što svojim koncima čvrsto upravlja usudima bića – onih s odgovornošću i slobodom.

Da u ovome svijetu uvijek netko brine i strepi nad sudbinom drugoga, dojmljivo će utjeloviti Ivan Medić kao lutkar. Lutkar bez lutke mrtav je čovjek, a da se ne obistine glasine o Karepovcu kao o novom *raju* za lutke, pobrinut će se Stvoritelj koji u njedrima čuva glas umjetnosti kao svoju esenciju. Satirični song o velikom smetlištu popraćen uskomešanim plesom lutaka koji ih vraća u žižu artistske stvarnosti, dinamična je i zvonka revija iz koje izranjaju zijevalica Gusjenica,

leptirica Titanija, gigantski prostodušan lik seljaka Mate, vrcakava vještica Anica s jednim zubom, vrludavi Pipo, cinični Burattino i mnogi drugi osebujni likovi. Pojava jednog jako uozbiljuje dramsku priču – s monologom vremešna Starkelje otkrit će se i neka teška vremena kroz koja je prolazila zgrada splitskoga lutkarskog kazališta (požar), bolno podsjećajući sve sudionike kazališnoga čina na prolaznost svega ovozemaljskoga.



Majstorstvo kojim su sve ginjole, plesne lutke i marionete sljubljene (a njihova kostimografski oživljena facijalna ekspresivnost umjetnost je, opet, za sebe) s karakterno impostiranim glasovima lutkara i njihovim nenametljivim pojavama u crnim koprenama, jedan je od najjačih aduta predstave koja osvaja pozitivnom energijom, silnom agilnošću, ali i istančanim kretnjama lutaka, naposljetku i pjevačkom zaokruženošću dvama songovima sadržajno u potpunoj opreci. Po ekspresivnosti i gajenju ideje koja pošto-poto mora uspjeti i dovući vodu na lutkarski mlin, približava se sjevremenskom mjuziklu koji u fokusu drži odnos čovjeka prema umjetnosti.

Nestorovo zabrinuto i rezignirano rezimiranje života jedne lutke (kao medija) u interakciji je, dakako, s vanjskim svijetom ogrezlim u utrci za novcem, profitom i materijalnim vrijednostima, čime *Tajni život splitskih lutaka* nadilazi okvire dječje predstave s elementima igrokaza, otvarajući se i prostorima satire pa i moguće tragedije. Oštrim zvukom škripanja starih i zahrđalih vrata jedan umirući svijet lutaka iznova će oživjeti prikazujući se u neprolaznoj ljepoti svih mogućnosti. Nema toga svijeta, ni podzemna ni ovozemna, a ni nebeska, u koji lutka ne može ući iznoseći ga na vidjelo čarolijom svoje pojave koja trajno ostaje upisana kao scenski lik ili simbol.

A upravo takve dramske funkcije ponajviše pokreću djetetov misaoni i emocionalni svijet pa na sceni neće nedostajati oživljavanja Afrike, domorodaca, „pustinjskih lađa“, ali i narodnoga kola, veselice, s naturalističko-rugalačkim timbrom u pozadini, usmjerenim na suvremeni hedonizam i nezdravo poimanje dnevne politike koja postupno klizi u politikanstvo. Siniša Novković ju je odgovorno i angažirano prizvao likom gigantskog Vraga, u pomahnitalu plesu, koji se pokušao s Markom poigrati kao što se svakodnevno hrve i sa svima nama u životnim utakmicama. Srećom, tko s Vragom doručkuje, mora imati dugačku žlicu pa negdje u perspektivi ipak gubi bitku s lučonošama ideala i estetikom. I dok je Vrag još pojmljiv (i dojmljiv) na sceni, iza kulisa ga, reklo bi se, nitko ne voli.

Dramsko raspletanje u pozitivnom smjeru u skladu je s karakterom i samom biti lutkarskoga kazališta: pronalaženje djetinje duše u svijetu odraslih zublja je za pobjedonosni hod dobra preko opskurna i opaka zla, sveprisutna u današnjemu svijetu. S Markovim ugrijanim srcem Ljetopis Duje Pantagane ispisuju svježije „novitade“ i sigurniju povijest splitskih lutaka koje će, umjesto na smetlištu, ipak dobiti drugi dom: muzejski lijep, prozračan, ali i dalje dostupan publici. S porukom „Nismo za smetlište“ *Tajne splitskih lutaka* ostat će zapamćene kao emotivno i kreativno zamišljeno remek-



djelo s dvostrukim čitanjem: onim dječje nevinim, razigranim i onim ontološkim koji pod utjecajem čarobnog medija lutke učas transformira svijet odraslih u produhovljeniji i smisleniji sustav vrijednosti. Vizualni i auditivni identitet predstave, protkan autentičnim zavičajnim elementima, u savršenu je suglasju; scenografija odmjerena, sa znakovitim rekvizitima u obliku škrinja, što se otvaraju poput Pandorinih kutija, derutnih ormarskih vratašaca koja klepeću nelagodnom, ali i neopisivom željom za novim scenskim životom.



U dugoj povijesti lutkarstva marioneta se (pojam je etimologijski, naime, u vezi s likom Blažene Djevice Marije) nametnula kao elitna lutka – u sjajnoj režiji Siniše Novkovića u splitskoj je predstavi uzdignuta kao magičan medij (kroz likove Burattina, Starkelje, vještice Anice...) u majstorski uigranim rukama glumaca-lutkara čije predano umijeće zavrjeđuje perifrazu svojevrsna „baleta prstiju“.

© *Vesna Aralica, KAZALIŠTE.hr, 12. ožujka 2025.*

© *Autorica fotografija: Jelena Popić*

Tekst i režija: Siniša Novković

Scenografija i kostimi: Tina Vukasović Đaković

Glazba: Tomislav Topić

Oblikovanje tona: Franko Perić

Oblikovanje svjetla: Lucijan Roki

Igraju: Milena Blažanović, Milana Buzolić / Nina Vidan, Sanja Crljen, Franjo Đaković, Andrea Majica, Ivan Medić, Justina Vojaković-Fingler